

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1937 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående visst tillägg till lagen om införsel i avlöning, pension och livränta.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 41 angående främjande av planmässigt sparande samt inrättande av en statens bosättningslånefond m. m., väckta likalydande motioner, vilka hänvisats till lagutskott, nämligen nr 205 i första kammaren av herr *Martin Svensson m. fl.* och nr 410 i andra kammaren av herr *Anderson* i Norrköping m. fl.

I motionerna har hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg till lagen om införsel i avlöning, pension och livränta § 21, att införsel jämlikt denna lags bestämmelser även må meddelas för skuld å statligt bosättningslån i enlighet med vad som gäller för oguldna utskylder eller allmänna avgifter, med iakttagande av att vid konkurrens mellan underhållsbidrag, oguldna utskylder eller allmänna avgifter och skuld å bosättningslån betalning för sistnämnda fordran först i sista hand skall utgå».

Tillika har hemställts, att lagutskottet vid bifall till dessa motioner måtte utarbета vederbörlig lagtext.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till den i förevarande motioner åberopade motionen I: 204.

I ovannämnda proposition, vilken hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen bl. a. att dels besluta att en statlig utlåningsfond, benämnd Statens bosättningslånefond, skall inrättas, dels medgiva, att lån ur nämnda fond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivas i propositionen, dels ock såsom kapital för fonden anvisa för budgetåret 1937/1938 ett reservationsanslag av 2 milj. kronor. Det i propositionen innefattade förslaget om bosättningslån utgör en överarbetning av vad befolkningskommissionen i sådant hänseende föreslagit i ett den 12 december 1935 avgivet, vid propositionen fogat betänkande.

Grunderna för den statliga bosättningslåneverksamhet, som ifrågasättes i propositionen, framgå av ett i densamma intaget utkast till kungörelse och äro i korthet följande:

Trolovade eller äkta makar kunna beviljas lån med ändamål att lämna tillgång till inköp av möbler eller andra bosättningsföremål, vilkas anskaffande föranledes av äktenskapets ingående. För behandling av frågor rörande sådana lån skall i varje landstingsområde och i varje stad, som icke deltagar i landsting, finnas en nämnd (bosättningslånenämnd). Lån må ej beviljas till högre belopp än ettusen kronor. Till säkerhet skall pantförskrivnas brandförsäkringsbrev å låntagarna tillhörig personlig lösegendom till ett värde ej

understigande lånebeloppet. Å bosättningslån skall erläggas amortering i sådan ordning, att lånet är återbetalt senast fem år efter utlämnandet; låntagarna obetaget att före eljest fastställd tid inbetala lånet eller del därav. Amortering och ränta skola erläggas var tredje månad, där ej på grund av särskilda omständigheter annat bestämmes. Förfallen ränta och amortering skola, i enlighet med de bestämmelser, som meddelats vid låns beviljande, inbetalas till generalpoststyrelsen. Bosättningslånenämnd äger medgiva uppskov med betalning av ränta och amortering å lån, som nämnden beviljat.

Befolkningskommissionen har i motsvarande utkast till kungörelse upptagit den bestämmelsen, att »för förfallna räntor och amorteringar å bosättningslån må utmätning äga rum utan föregående dom eller utslag», vilken bestämmelse saknar motsvarighet i Kungl. Maj:ts förslag.

Kommissionen har såsom motiv till stadgandet anfört:

Det lär — — — icke kunna undvikas, att en viss förlustrisk för staten kommer att uppstå. Det har under utredningsarbetet ifrågasatts att såsom yttersta indrivningsmedel för här ifrågavarande inbetalningar, liksom för skattefordringar och för barnuppfostringsbidrag, medgiva införsel i lön. Då bosättningslån utlämnas utan annan säkerhet än den, som ligger i låntagarens personliga vederhäftighet, vore det i och för sig icke omotiverat att med avseende å lånens indrivning ställa även denna utväg öppen. Kommissionen har emellertid trots sig böra räkna med att ett medgivande av införsel i lön såsom indrivningsmedel för ifrågavarande lån icke skulle uppbäras av en allmän folkmening och har icke ansett sig kunna tillråda en bestämmelse av denna innebörd. Kommissionen vill emellertid framhålla, att, därest erfarenheterna framdeles skulle göra det erforderligt, denna fråga står öppen för förnyat övervägande. Tillsvidare föreslår kommissionen, att oguldna belopp skola kunna utmätas utan föregående lagsökning eller domstolsförfarande i samma ordning som redan gäller beträffande vissa andra avgifter.

Detta stadgande blev föremål för uppmärksamhet i flera yttranden över kommissionens betänkande.

Överståthållarämbetet har erinrat, att en dylik bestämmelse såtillvida innebure en nyhet för svensk rätt, som personlig betalning på grund av skriftligt fordringsbevis icke för närvarande kunde genom utmätning uttagas utan att fordringsanspråket först prövats av domstol eller överexekutor. Ehuru ämbetet väl insåge vikten av en snabb indrivning i fråga om bosättningslånen, måste ämbetet allvarligt ifrågasätta, om i förevarande fall så utomordentliga förhållanden kunde anses föreligga, att de motiverade frångående av eljest allmänt gällande rättsgrundsatser. Utmätning för gäldande av bosättningslån torde emellertid komma att sakna någon avsevärd praktisk betydelse, då väl med tämligen stor visshet kunde antagas, att de, som fått förmånen av sådana lån, åtminstone under de närmaste åren efter bosättningen befunne sig i sådan ekonomisk situation, att hos dem icke funnes andra tillgångar än dem, som enligt utsökningslagens föreskrifter vore undantagna från utmätning. Den enda exekutionstitel, under vilken dessa lån skulle kunna med framgång indrivnas, syntes vara införsel. Ansåges emellertid låntagarna trots den betydande förmån, som staten genom bosättningslån berett dem, icke böra underkastas denna exekutionsform, måste stats-

makterna räkna med att bosättningslånen i betydande utsträckning icke skulle kunna indrivnas från försumliga betalare.

Även *länsstyrelsen i Skaraborgs län* har erinrat, att den föreslagna utmättningsbestämmelsen skulle komma att stå i strid mot eljest gällande regler beträffande indrivning av på skuldebrev grundad fordran.

Länsstyrelsen i Stockholms län har ansett det knappast försvarligt att utan vidare avvisa möjligheten av införsel i lön såsom yttersta indrivningsmedel, därest ej någon annan form av säkerhet utöver låneförbindelsen kunde utformas. Det vore av största vikt att från början inarbeta i den allmänna meningen, att bosättningslån ej finge bli faktiska understöd utan verkligen vore avsedda som lån.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, yttrar i propositionen nr 41 i detta ämne:

Innan erfarenhet vunnits rörande bosättningslånen, torde det vara omöjligt att avgöra, huruvida för dessa lån särskilda indrivningsbestämmelser äro erforderliga. Min förhoppning är dock att de unga personer, som beviljas dylika lån, skola i de allra flesta fall visa sig äga tillräcklig duglighet och ansvarskänsla för att indrivningsåtgärder skola kunna undvikas. I avbidan på närmare erfarenheter härutinnan vill jag förorda, att inga särbestämmelser meddelas rörande indrivning av eller utmätning för bosättningslån.

Statsutskottet har i sitt över propositionen avgivna utlåtande, nr 163, tillstyrkt propositionen. Utskottet har därvid yttrat bl. a.:

Utskottet finner den föreslagna anordningen lämplig som ett led i strävandena att underlätta familjebildningen. Överhuvud har förslaget, sådant det samma föreligger utformat i ett propositionen bifogat författningsutkast, ej givit anledning till någon erinran eller något särskilt uttalande från utskottets sida annat än i följande hänseenden.

Inom utskottet har ifrågasatts lämpligheten av att tillskapa en organisation av den omfattning Kungl. Maj:t föreslagit för ifrågavarande låneverksamhet, i varje fall redan från dess början. Därvid har syftats på den i 2 § av författningsutkastet föreslagna bosättningslånenämnden, vars ordförande och suppleant för denne skulle utses av Kungl. Maj:t, medan ledamöter och suppleanter skulle utses av landstinget eller, vad beträffar stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige.

Om låneverksamheten i stället förlades till riksbanken, kunde styrelserna vid riksbankens huvudkontor och avdelningskontor fylla uppgiften som bosättningslånenämnd. Det kan visserligen mot en sådan anordning anmärkas, att en nämnd utsedd på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit kunde äga större förutsättningar än riksbankens lokalstyrelser att omhänderhava en verksamhet av ifrågavarande beskaffenhet. Emellertid ligger det i sakens natur att hur än en sådan nämnd sammansättes, måste dess personkännedom vara begränsad och Ortsombuden komma att få ett avsevärt inflytande i fråga om vilka som skola tilldelas bosättningslån.

Utskottet, som för egen del icke vill taga definitiv ståndpunkt till det sålunda framförda förslaget, anser, att Kungl. Maj:t bör ägna detsamma uppmärksamhet och, om det befinner acceptabelt, vidtaga härav föranledda justeringar i författningsutkastet.

Statsutskottet har icke yttrat sig i frågan om indrivning av bosättningslån.

I anslutning till denna redogörelse vill utskottet erinra om vissa författningsbestämmelser, som torde vara av intresse i förevarande sammanhang.

Enligt *lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension och livränta* kan införsel äga rum för följande fordringar:

1. enskildas fordringar på underhållsbidrag av familjerättslig natur (1 §);
2. fattigvårdssamhälles fordran på bidrag av familjeförsörjare till försörjningsberättigad persons underhåll (20 § första stycket);
3. barnavårdsnämnds fordran på bidrag till barns vård (20 § andra stycket); samt
4. oguldna utskylder eller allmänna avgifter (21 §).

I de tre förstnämnda fallen förutsätter införselåtgärden ansökan av den enskilde fordringsägaren, resp. fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd. I fråga om utskylder och allmänna avgifter ankommer det, enligt vad 1 § i 1931 års restindrivningsförordning utvisar, på utmätningssmannen att, då indrivning skall äga rum, själv bedöma, om införsel bör tillgripas.

Införsel kan ske i a) avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning hos enskild (1 §) eller hos stat eller kommun (18 §) samt b) pension eller livränta, även sådan som enligt lag eller särskilt förordnande är undantagen från utmätning (19 §).

Är införselsökanden enskild person utgöres exekutionsurkunden av domarens eller rättens dom eller beslut, varigenom bidraget utdömts, eller ock skriftligt och av två personer bevitnat avtal, varigenom gäldenären åtagit sig bidragsskyldighet (2 § jämförd med 1 §). Införsel i sådant fall beviljas ej för belopp, som förfallit till betalning mer än ett år före införselbeslutets dag (6 §).

Om införselsökanden är fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, utgöres exekutionsurkunden av vederbörande myndighets beslut om bidragsskyldighet eller, i fråga om ansökan av barnavårdsnämnd, skriftligt, av två personer bevitnat avtal om bidragets utgörande. Införseln avser endast bidrag efter det beslutet meddelats eller avtalet träffats (20 §).

I fråga om förutsättningen för införsel för utskylder och allmänna avgifter gäller, att sedan tre år förflutit, efter det utskylderna eller avgifterna förfallit till betalning, införsel ej må beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning. Om införsel beviljas till gäldande av såväl underhållsbidrag som utskylder eller avgifter och det belopp, som får innehållas, icke förslår därtill, skall detta belopp i första hand gå till betalning av bidraget (21 §).

1 § i 1931 års restindrivningsförordning är av följande lydelse:

Skall indrivning äga rum av

a) utskylder och avgifter till kronan samt sådana utskylder och avgifter, som enligt särskilda stadganden uppbäras och redovisas i sammanhang med kronouppbödden,

b) kommunalutskylder och sådana medel, vilka uppbäras och redovisas lika med kommunalutskylder, samt

c) de övriga avgifter eller andra liknande medel, för vilka enligt särskilda av Kungl. Maj:t för allmänna kassor och inrättningar fastställda reglementen eller i övrigt gällande föreskrifter utmätning må äga rum utan föregående dom eller utslag,

åligger det vederbörande utmätningsman att med iakttagande av här nedan givna föreskrifter verkställa indrivningen och för sådant ändamål förrätta utmätning eller, där indrivningen avser utskylder eller allmänna avgifter, bevilja införsel ävensom avgiva redovisning.

Enligt 1 § i kungl. kungörelsen den 22 oktober 1886 angående uppbörd av avgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter får på ömsesidighet grundad brand-, hagelskade- eller kreatursförsäkringsanstalt, vars reglemente blivit fastställt av Kungl. Maj:t eller av K. B. och vars verksamhet omfattar minst ett härad, meddelas rättighet att få delägarnas på landet avgifter till anstalten debiterade, indrivna och redovisade i sammanhang med kronouppbörden, i händelse anstaltens reglemente finnes innehålla nöjaktiga bestämmelser med avseende å uttaxering av delägarnas avgifter.

Prövningen tillhör Kungl. Maj:t, om bolagets verksamhet omfattar mera än ett län, men eljest K. B.

Jämlikt 3 § i kungörelsen äger dylik anstalt under vissa villkor erhålla rätt att utan föregående utslag eller dom få avgifter, som delägare på landet i sådan anstalt icke erlägga i behörig tid, uttagna genom utmätning hos dem.

Enligt utskottets mening är det i motionerna berörda spörsmålet om indrivning av bosättningslån förtjänt av statsmakternas uppmärksamhet. I likhet med föredragande departementschefen anser emellertid utskottet, att det, innan erfarenheter vunnits rörande dessa lån, torde vara omöjligt att avgöra, huruvida särskilda stadganden om indrivning äro erforderliga. I avbidan på närmare erfarenheter vill utskottet därför ansluta sig till departementschefens uppfattning, att inga särbestämmelser för närvarande böra meddelas rörande indrivning av bosättningslån.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 maj 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Linder, P. Sandström, Hagman, Sam Larsson, Norman* och *Holstenon*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage, Pettersson* i *Hällbacken, Molander, Hermansson, Thorell* och *Gardell* samt fröken *Andersson*.